

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СФОРМОВАНOSTІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ВИХОВАНOSTІ СТУДЕНТІВ

У статті здійснено аналіз результатів дослідження сучасного стану міжкультурної вихованості студентів вищих навчальних закладів України. За результатами дослідження автор робить висновок, що використання музичного мистецтва у процесі міжкультурного виховання студентів вищого навчального закладу сприяє інтенсифікації розвитку мотивів до пізнання культури різних країн, а також когнітивних, емоційно-емпатійних, рефлексивних рис особистості.

Ключові слова: міжкультурне виховання; міжкультурна ідентичність; міжкультурна толерантність; музична творчість; національна самосвідомість.

Вступ. Багатогранність впливу культур різних народів на особистість детермінує соціально-психологічні аспекти спілкування. Пізнати і прийняти культуру інших країн, бачити спільне і відмінне в різних культурах, уміння побачити свою культуру очима представників інших країн може тільки та особистість, у якій сформоване розуміння культури свого народу і того, що збагачення цієї культури проходило у процесі взаємодії з культурами інших народів. У наукових працях М. А. Бердяєва висвітлено вплив національної належності на формування культури, а саме, що людина входить у людство через національну індивідуальність як національна людина. Усе творче у культурі має на собі печатку національного генія (Бердяєв Н. А., 1991). Тому міжкультурне виховання особистості починається з усвідомлення нею своєї етнокультури, а потім формується через міжкультурний діалог подолання етноцентричного бар'єру і визнання цінності культурної традиції етнічних груп світу, що відображається в терпимому ставленні до них. Цілеспрямоване формування міжкультурної вихованості дозволяє особистості вийти за рамки власної культури і отримати якості медіатора культур, не втрачаючи власної культурної ідентичності.

Такий процес передбачає вирізнення, обґрунтування і формування окремих компонентів, які утворюють структуру міжкультурного виховання. Аналіз наукової літератури дав можливість визначити що структуру міжкультурної вихованості особистості утворюють три компоненти (Вей Чжеюань, 2016, с. 29): міжкультурна ідентичність, міжкультурна комунікативність, міжкультурна толерантність.

Зміст, форми і методи виховання студентської молоді висвітлено у працях Р. Вайноли, А. Капської, Д. Пашенко, Л. Петько, Н. Чернухи, С. Шашенко та

ін., зокрема полікультурного виховання студентів Т. Атрощенко, О. Горчакова, О. Жорнова та ін.

Серед впливових засобів виховання українські учені виокремлюють музику. Дослідниками була приділена значна увага вихованню дітей та молоді засобами музики. Так, виховання засобами музики молодших школярів розглядали О. Павлова, Т. Турчин, Н. Фоломєєва, Л. Ороновська, О. Грисюк; підлітків (Н. Долгая, М. Семко, Т. Фурсенко; студентів (І. Єненко); учителів (Р. Осипець). Проблеми виховання толерантності у молодших школярів на уроках музики в умовах полікультурного простору розглядала Е. Койкова.

Музичне мистецтво завжди розглядалося в Україні як засіб естетичного, морального, громадянського виховання студентів. Саме тому науковцями присвячено велику увагу вихованню студентів засобами музики.

Мета статті – аналіз результатів дослідження сучасного стану міжкультурної вихованості студентів.

Організація та експериментальна база дослідження. В анкетуванні взяли участь 511 респондентів з восьми областей України, серед яких 145 (28,4 %) респондентів – студенти I курсу навчання, 84 (16,4 %) респондентів – студенти II курсу навчання, 75 (14,7 %) респондентів – студенти III курсу навчання, 117 (22,9 %) респондентів – студенти IV курсу навчання, 90 (17,6 %) респондентів – студенти V курсу навчання.

Анкетування проводилося серед студентів денної форми навчання п'ятнадцятих вищих навчальних закладів України, а саме: Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (м. Київ), Міжрегіональної академії управління персоналом (м. Київ), Рівненського державного аграрного коле-

джу (м. Рівне), Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне), Маріупольського державного університету (м. Маріуполь), Криворізького державного педагогічного університету (м. Кривий ріг), Львівського державного університету внутрішніх справ (м. Львів), Львівського національного університету імені Івана Франка (м. Львів), Педагогічного коледжу Львівського національного університету імені Івана Франка (м. Львів), Львівської духовної семінарії Святого Духа (м. Львів), Українського Католицького Університету (м. Львів), Запорізького національного університету (м. Запоріжжя), Миколаївського національного аграрного університету (м. Миколаїв), Чернігівського національного технологічного університету (м. Чернігів), Чернігівського музичного училища ім. Л. М. Ревуцького (м. Чернігів).

Серед студентів були представники різних спеціальностей: Інженерія програмного забезпечення, Між-

народні економічні відносини, Облік і аудит, Облік і оподаткування, Економіка підприємства, Управління фінансово-економічною безпекою, Банківська справа та страхування, Фінанси, Менеджмент, Економічна кібернетика, Публічне управління та адміністрування, Історія та археологія, Політологія, Музичне мистецтво, Художня культура, Психологія, Соціальна педагогіка, Соціальна робота, Соціальне забезпечення, Фізична реабілітація, Фізична культура і спорт, Богослов'я, Народна художня творчість, Перукарське мистецтво, Туризм, Міжнародне право, Переклад, Країнознавство.

Результати дослідження. Перейдемо до аналізу результатів. На запитання анкети «Що Ви включаєте в поняття «територія Батьківщини»?» 91 % відповіли, що включають у дане поняття «національну Батьківщину»; 2,5 % – «інтербатьківщину»; 2,5 % – «мегабатьківщину» (рис. 1).

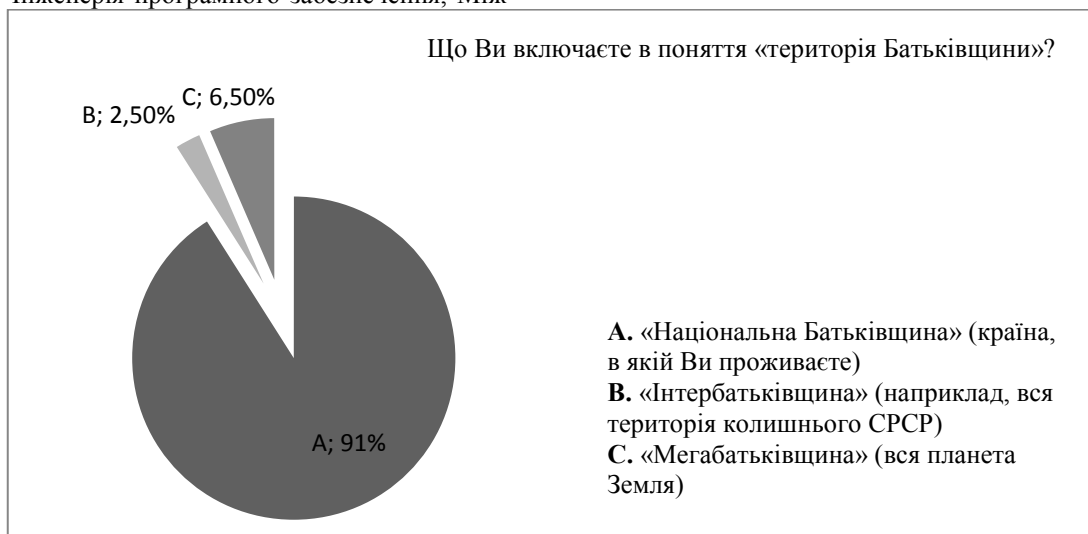

Рис. 1. Розподіл респондентів щодо розуміння поняття «територія Батьківщини»

На запитання «Які почуття викликає у Вас приналежність до своєї національності?» респонденти обирали декілька варіантів відповідей, в цілому відповіді було розподілено так (рис. 2): 19,2 % – почуття соціальної захищеності; 18 % – почуття соціальної незахищеності; 37,4 % – почуття духовної рівноваги, душевного спокою; 8,4 % – почуття духовної нерівноваги, душевного занепокоєння; 42,7 % – почуття гордості, самоповаги; 9,8 % – почуття незадоволення, бажання змінити національну приналежність; 8,4 % – почуття

фізичної безпеки; 3,9 % – почуття фізичної небезпеки; 1,6 % – почуття зверхності над іншими націями; 7,2 % – важко відповісти. На запитання «Як Ви оцінюєте Ваш рівень культурної ідентичності до свого етносу?» 26 % відповіли, що їх рівень культурної ідентичності до свого етносу є високим; 69,7 % вважають рівень власної культурної ідентичності до свого етносу середнім; а 4,3 % – низьким (рис. 3).

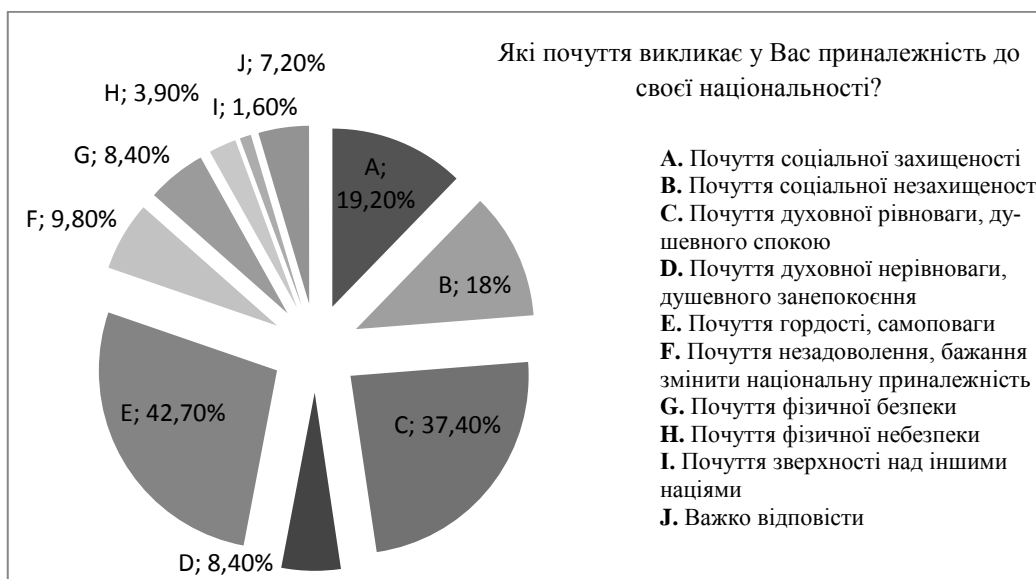

Рис. 2. Розподіл респондентів щодо почуттів, які у них викликає приналежність до своєї національності

Рис. 3. Розподіл респондентів щодо самооцінювання рівня культурної ідентичності до свого етносу

На запитання «Чи відчуваєте Ви відповідальність за долю багатонаціональної полікультурної країни?» 29,5 % відповіли «так»; 21,3 % не відчувають відповідальності за долю багатонаціональної полікультурної країни; 49,1 % вагаються у відповіді (рис. 4). На запитання

«Чи пов'язуєте Ви своє майбутнє з країною, у якій народилися?» 54,4 % відповіли «так»; 9 % не пов'язують своє майбутнє з країною, у якій народилися; 36,6 % вагаються у відповіді (рис. 5).

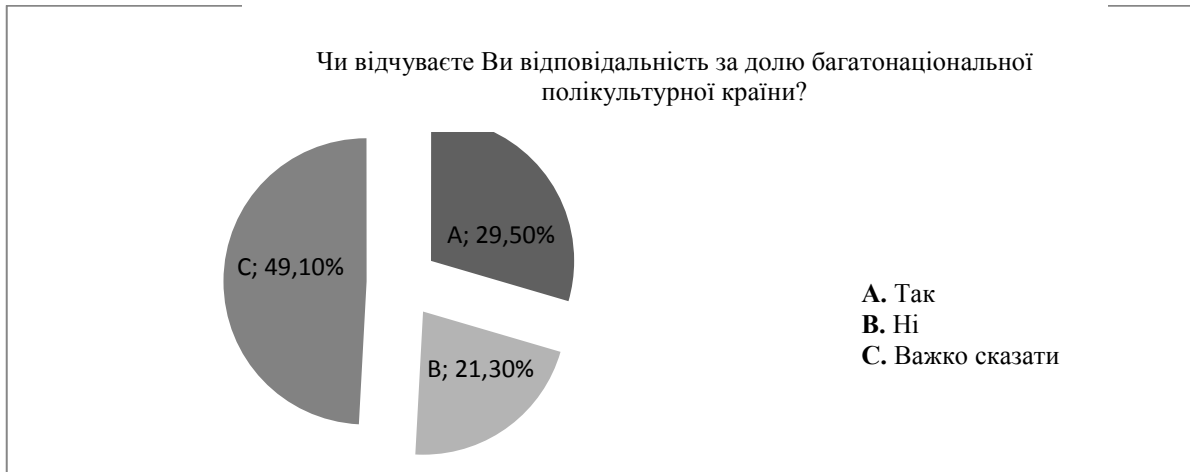

Рис. 4. Розподіл респондентів щодо відчуття відповідальності за долю багатонаціональної полікультурної країни

Рис. 5. Розподіл респондентів щодо пов'язування власного майбутнього з країною, у якій народилися

На запитання «Чи погоджуєтесь Ви, що національна самосвідомість спирається на знання і розуміння змісту національної історії і культури?» 78,7 % відпо-

віли, що погоджуються із даним твердженням; 5,5 % не погоджуються; 15,9 % вагаються у відповіді (рис. 6).

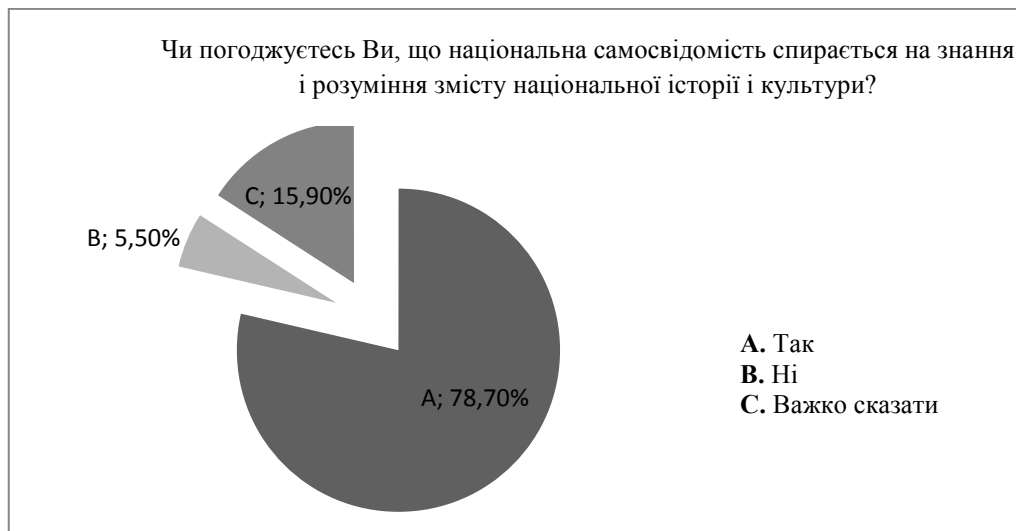

Рис. 6. Розподіл респондентів щодо твердження, що національна самосвідомість спирається на знання і розуміння змісту національної історії і культури

Вищерозглянутий блок запитань анкети стосувався культурної ідентичності та національної самосвідомості студентів. Зазначимо, що більше половини опитаних (54,4 %) все ж таки пов'язують власне майбутнє з країною, у якій народилися. Також необхідно звернути увагу на досить низький рівень прояву відповідальності за долю багатонаціональної полікультурної країни – 21,3 % не відчувають такого роду відповідальності, а 49,1 % вагаються у відповіді.

Наступний блок запитань анкети стосувався видів творчості, зокрема музичної, та їх взаємозв'язку з міжкультурним вихованням. Перейдемо до аналізу результатів. Так, на запитання «Чи проявляєте Ви інтерес до творчості у відповідних сферах національної культури?» 83,8 % відповіли «так» і лише 16,2 % не проявляють інтересу до певного виду творчості (рис. 7).

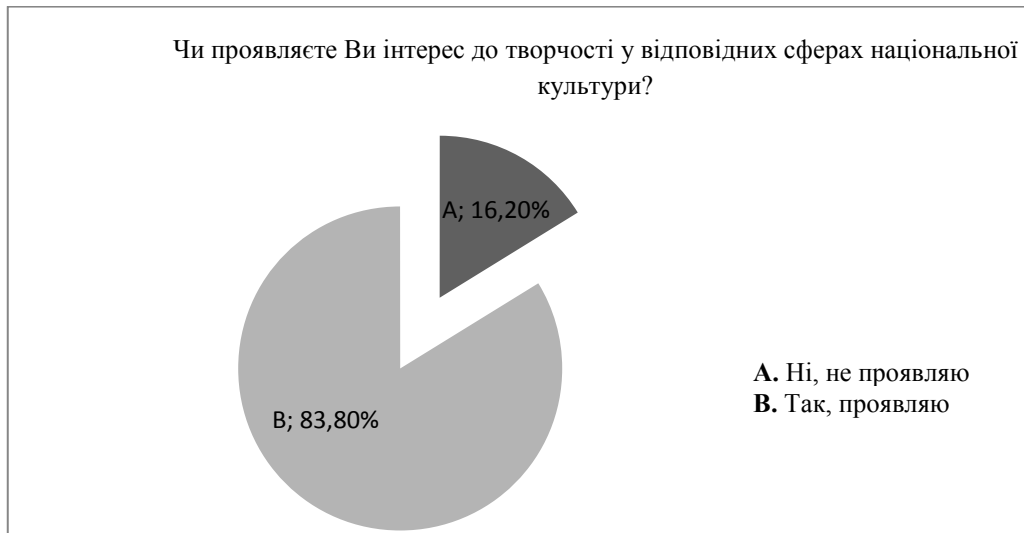

Рис. 7. Розподіл респондентів щодо прояву інтересу до творчості

Серед запропонованих видів творчості респонденти здебільшого обирали декілька, в цілому відповіді було розподілено так (рис. 8): 17,4 % – наукова; 7 % – технічна; 41,1 % – літературна; 47 % – музична;

23,3 % – образотворча; 19,2 % – ігрова; 35,2 % – навчальна; 14,5 % – побутова; 9,2 % – військова; 7,2 % – управлінська; 5,5 % – ситуаційна; 21,5 % – комунікативна.

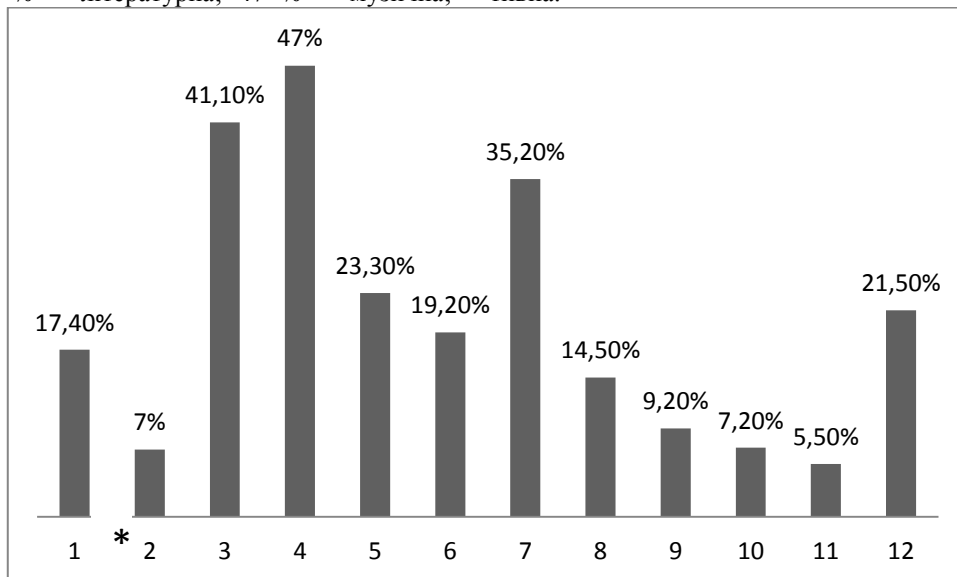

Рис. 8. Розподіл респондентів щодо прояву інтересу до певного виду(ів) творчості

* 1. Наукова творчість.	7. Навчальна творчість
2. Технічна творчість.	8. Побутова творчість
3. Літературна творчість.	9. Військова творчість
4. Музична творчість.	10. Управлінська творчість
5. Образотворча творчість.	11. Ситуаційна творчість
6. Ігрова творчість.	12. Комунікативна творчість

На запитання «Як Ви вважаєте, який вид творчості більше сприяє пізнанню іншої культури?» 16,2 %

сприяє пізнанню іншої культури; 27 % надали перевагу музичній творчості; 58,5 % – літературній творчості; 18,4 % – науковій творчості (рис. 9).

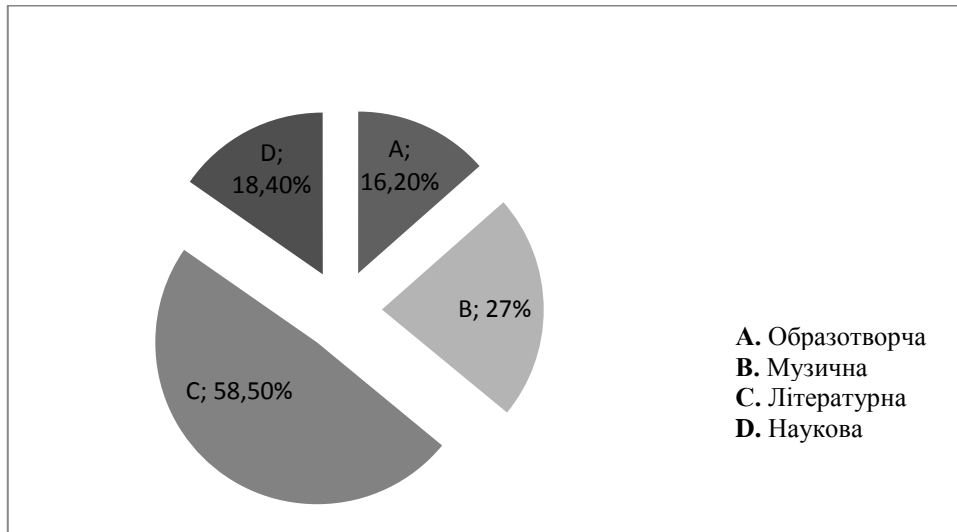

Рис. 9. Розподіл респондентів щодо надання переваги певному виду творчості, який найбільше сприяє пізнанню іншої культури

На запитання «Чи віддаєте Ви перевагу музиці як невербальному засобу міжкультурного виховання?» 64,2 %

те Ви, що музика може ефективно сприяти міжкультурному вихованню?» 71,4 % відповіли «так»; 10,8 % – «ні»; 17,8 % вагаються у відповіді (рис. 11).

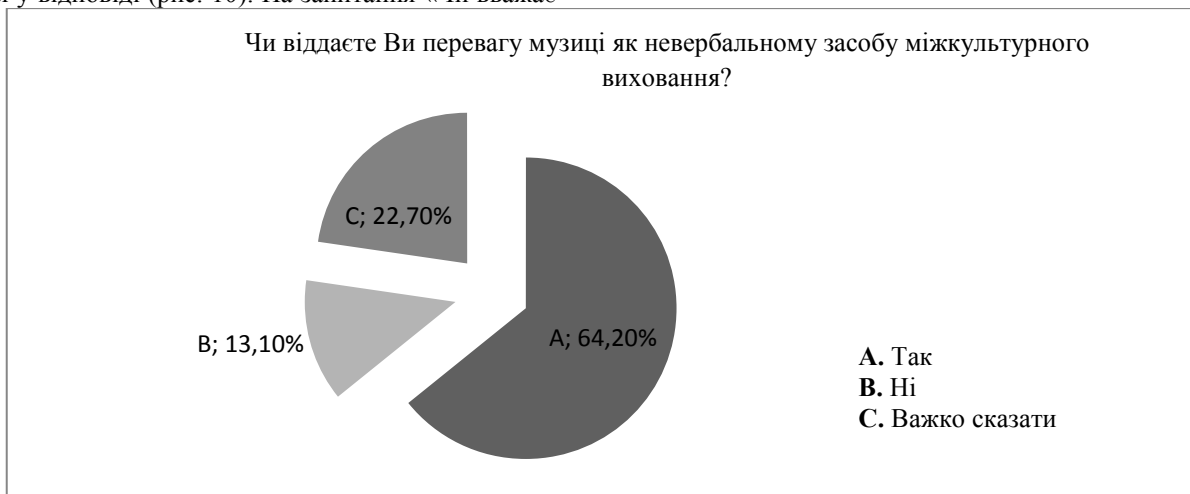

Рис. 10. Розподіл респондентів щодо надання переваги музиці як невербальному засобу міжкультурного виховання

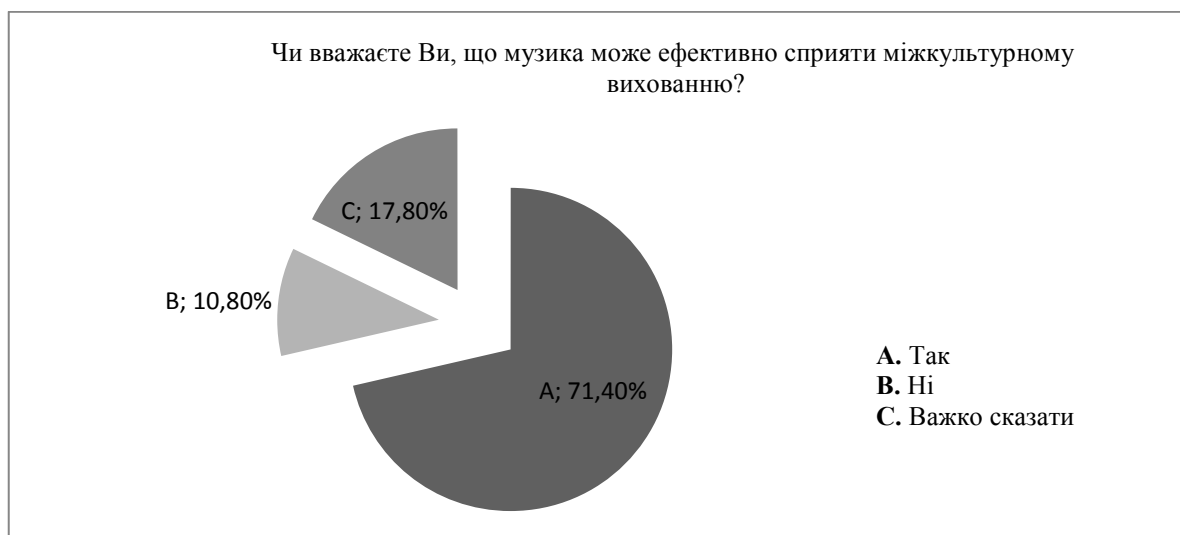

Рис. 11. Розподіл респондентів щодо твердження, що музика може ефективно сприяти міжкультурному вихованню

На запитання «Який музичний жанр, на Вашу думку, більше сприяє пізнанню іншої культури?» 15,3 %

відповіли, що класична музика більше сприяє пізнанню іншої культури; 67,9 % обрали народну музику; 9,8 % – рок-музику та її різновиди; 21,5 % – популярну музику; 5,5 % – інші музичні жанри (рис. 12).

Рис. 12. Розподіл респондентів щодо вибору музичного жанру, що більше сприяє пізнанню іншої культури

На запитання «До якого типу культури Ви себе відносите?» 70,5 % відповіли, що до західної культури; 4,5 % – до східної культури; 25 % вагаються у відповіді (рис. 13).

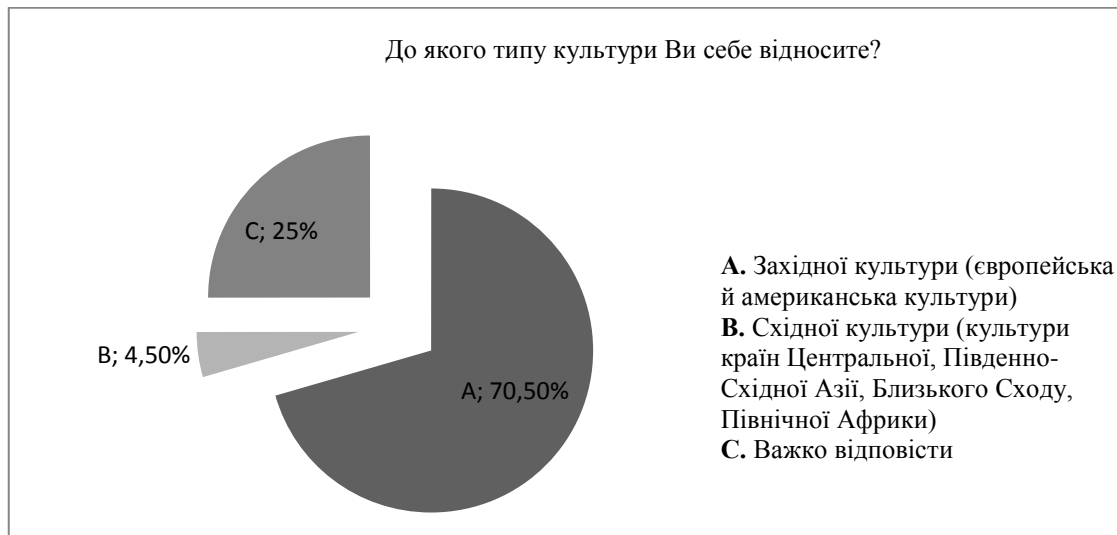

Рис. 13. Розподіл респондентів щодо вибору типу культури

Можемо зробити висновок, що переважна більшість респондентів (83,8 %) проявляють інтерес до творчості; перевагу надають музичній (47 %) і літературній (41,1 %) творчості.

Останні запитання анкети дають можливість з'ясувати чи володіють студенти інформацією про міжкультурні відносини у країні та чи бажають дізнатись більше про різні країни й народи світу, про їх

культуру та традиції. Розглянемо результати анкетування.

На запитання «Чи володієте Ви інформацією про міжкультурні відносини у Вашій країні? Яким способом Ви її отримуєте?» 57,5 % відповіли, що отримують таку інформацію із засобів масової інформації; 28,2 % отримують таку інформацію від членів сім'ї, друзів, знайомих; 18,6 % не володіють такою інформацією (рис. 14).

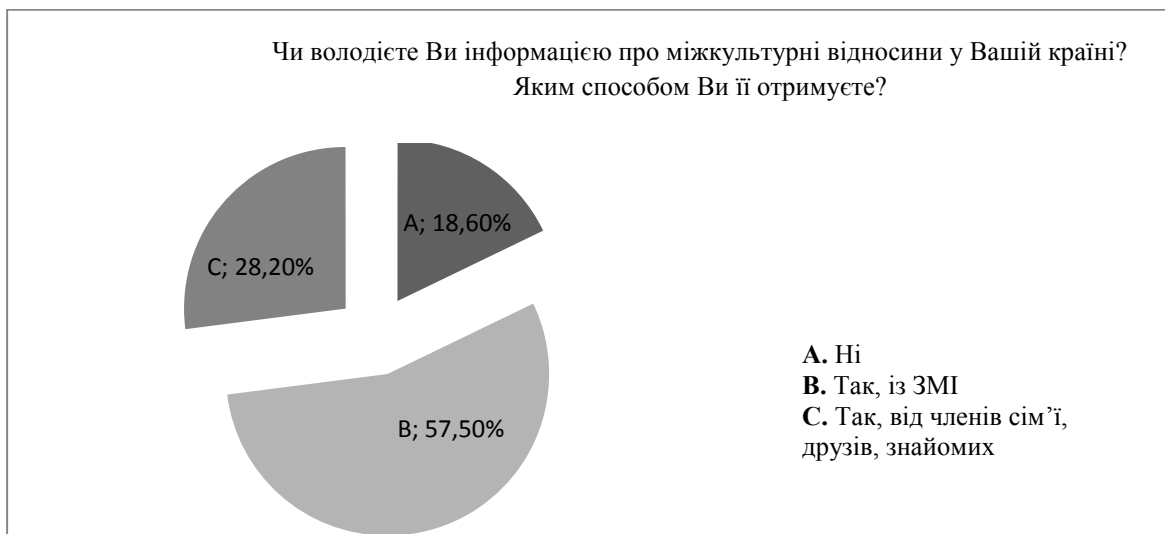

Рис. 14. Розподіл респондентів щодо володіння інформацією про міжкультурні відносини у країні

На запитання «Чи хотіли б Ви більше дізнатись про різні країни, народи світу, про їх культуру, традиції?» 88,6 % відповіли «так»; 4,7 % не хочуть дізнаватися про різні країни, народи світу, про їх культуру, традиції; 6,7 % вагаються у відповіді (рис. 15).

На запитання «Якби Ви знали більше про культуру, мову, релігію, традиції інших народів (етносів), то

Ваше відношення до них ...» 50,5 % відповіли, що їхнє відношення змінилося б у кращу сторону; 7 % вважають, що їх відношення змінилося б у гіршу сторону; 39,9 % переконані, що їх відношення не змінилося б взагалі; 2,5 % вагаються у відповіді (рис. 16).

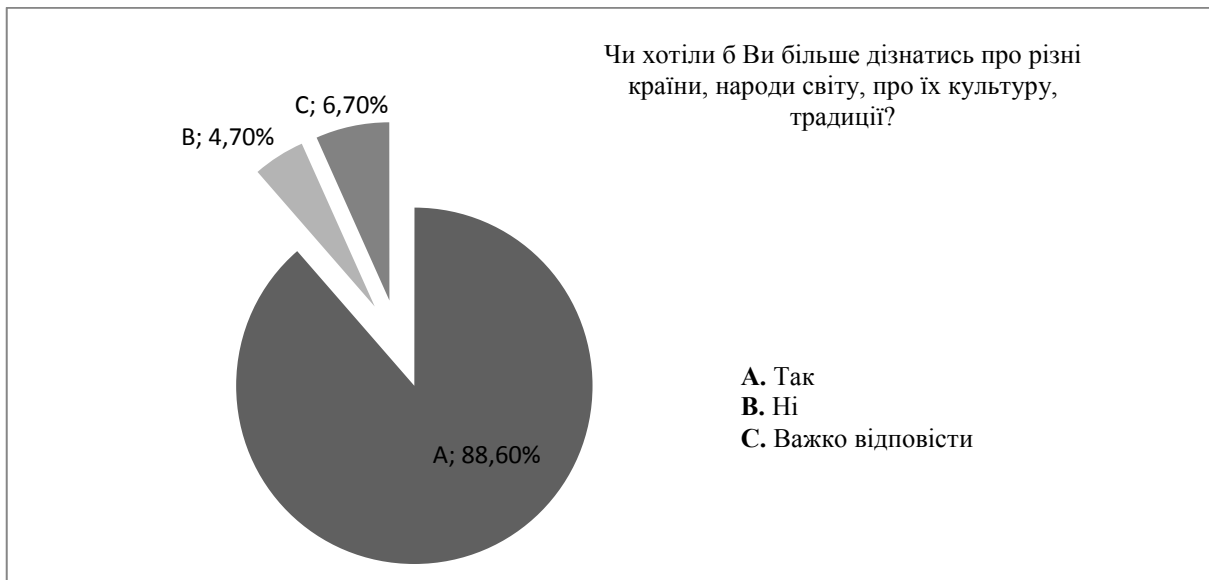

Рис. 15. Розподіл респондентів щодо бажання дізнаватися про різні країни, народи світу, про їх культуру та традиції

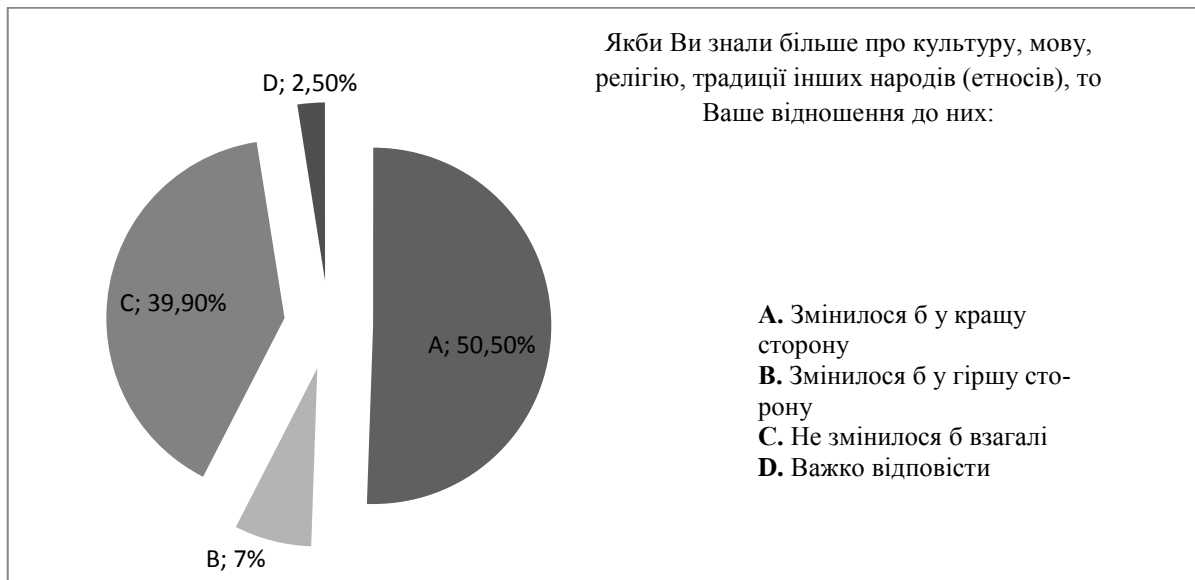

Рис. 16. Розподіл респондентів щодо можливої зміни відношення до інших народів (етносів) у разі отримання більшої інформації про їх культуру, мову, релігію, традиції

Таким чином, переважна більшість респондентів (85,7 %) володіють інформацією про міжкультурні відносини у країні, але з різних джерел: 57,5 % отримують таку інформацію із засобів масової інформації; 28,2 % – від членів сім'ї, друзів, знайомих. 88,6 % бажають більше дізнатись про різні країни, народи світу, про їх культуру та традиції. Даний інтерес студентів свідчить про необхідність використання можливостей позааудиторної роботи у вищому навчальному закладі та їх використанням для міжкультурного виховання студентів засобами музики. Оскільки саме музичне мистецтво на почуттєво-емоційному рівні може сприяти прилученню молоді до культури Іншого народу, вихованню толерантності та поважного ставлення до культури та релігії Іншого.

Висновки. Переважна більшість респондентів (69,7 %) вважають рівень власної культурної ідентичності до свого етносу середнім. Щодо негативних почуттів, які викликає у респондентів приналежність до своєї національності, а саме: 18 % – почуття соціальної незахищеності; 8,4 % – почуття духовної нерівноваги, душевного занепокоєння; 9,8 % – почуття незадоволення, бажання змінити національну приналежність; 3,9 % – почуття фізичної небезпеки, то їх можна пояснити важким соціально-економічним становищем країни, яке на сьогодні посилюється подіями, які пов'язані з тимчасовою окупацією Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, а також воєнними діями, які відбуваються на непідконтрольних українською владою територіях Донецької та Луганської областей.

Надають перевагу музиці як невербальному засобу міжкультурного виховання 64,2 % респондентів, а 71,4 % впевнені, що музика може ефективно сприяти міжкультурному вихованню. Серед музичних жанрів, які можуть більше сприяти пізнанню іншої культури респонденти обрали народну музику (67,9 %). Таким чином, дані результати підтверджують актуальність

та доцільність впровадження технології міжкультурного виховання студентів засобами музики. Використання музичного мистецтва у процесі міжкультурного виховання студентів вищого навчального закладу сприяє інтенсифікації розвитку мотивів до пізнання культури різних країн; когнітивних, емоційно-емпатійних, рефлексивних рис особистості.

Список використаних джерел

1. Бердяев Н. А. Самосознание (Опыт философской автобиографии) / Н. А. Бердяев. – М., 1991. – 545 с.
2. Вей Чжеюань. Сутність і зміст міжкультурного виховання студентів / Чжеюань Вей // Неперервна професійна освіта: теорія і практика (Серія: Педагогічні науки). – 2016. – № 1–2(46–47). – С. 27–33.

Вей Чжеюань,

аспірант, Национальный педагогический университет им. М. П. Драгоманова, г. Киев, Украина

ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ СФОРМИРОВАННОСТИ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ ВОСПИТАННОСТИ СТУДЕНТОВ

В статье осуществлен анализ результатов исследования современного состояния межкультурной воспитанности студентов высших учебных заведений Украины. По результатам исследования автор делает вывод, что использование музыкального искусства в процессе межкультурного воспитания студентов высшего учебного заведения способствует интенсификации развития мотивов к познанию культуры разных стран, а также когнитивных, эмоционально-эмпатийных, рефлексивных черт личности.

Ключевые слова: межкультурное воспитание; межкультурная идентичность; межкультурная толерантность; музыкальное творчество; национальное самосознание.

Wei Zheyuan,

postgraduate student, National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv, Ukraine

EXPERIMENTAL STUDY OF INTERCULTURAL BREEDING FORMATION OF STUDENTS

The article analyzes the results of the study of the current state of cross-cultural breeding of university students in Ukraine.

The vast majority of respondents (69,7 %) believe that the level of their cultural identity to their ethnic group is of average one. As for the negative feelings that cause respondents belonging to their nationality, namely 18 % – a sense of social insecurity; 8,4 % – a sense of spiritual imbalance, mental anxiety; 9,8 % – a feeling of dissatisfaction, a desire to change nationality; 3,9 % – a sense of physical danger, they can explain the difficult socio-economic situation, which is now compounded by the events related to the temporary occupation of the ARC and Sevastopol and hostilities occurring in uncontrollable Ukrainian authorities in Donetsk and Lugansk regions.

64,2 % of respondents prefer music as a means of nonverbal intercultural education, while 71,4 % believe that music can effectively promote intercultural education. Among the musical genres that can promote greater knowledge of other cultures respondents chose folk music (67,9 %). Thus, these results confirm the relevance and feasibility of implementing technology intercultural education of students by means of music.

In the study author concludes that the use of music in the intercultural education of students of higher educational institution contributes to the intensification of reasons to know the culture of different countries as well as cognitive, emotional and empathy, reflective personality traits.

Key words: intercultural education; intercultural identity; intercultural tolerance; musical creativity; national identity.

Рецензент: *Болюбаш Н. М.*, канд. пед. наук, доцент.

© Вей Чжеюань, 2017

Дата надходження статті до редколегії 30.03.2017